

AHASVER

DRAMATICKÁ BÁSEŇ

5 Cestou.

OSOBY:

Básnik (v zmenách ako Fr. Petrarca, J. W. Goethe, A. S. Puškin).

Žena (v zmenách: Laura, Ketchen, Friderika, Lotti, Lili, Charlotta, Kristína, Mina, Betti, Silvia, Marianne, Sulejka, Ulrika, Natália).

Ahasver (v zmenách: Antonio, vojvoda z Výmaru, Alexander Sáša, pútnik).

Sluhovia.

Sbor.

Úvodná a záverečná časť pri mori.
Obrazy odohrávajú sa v Parme, Výmare a v Petrohrade.

PROLOG.

Ahasver pri mori na svitaní. V úzadí básnik a žena. Sbor.

Sbor (skanduje): Ohnivý vták
sa vznáša z vln
a norí zrak
v hukot a žbln.
Plamene zôr
otriasa s kriel,
a hor', a hor'
by letieť chcel...

Ohnivý vták
pier zlatých dbá,
jak na vlnách
sa kolembá.
Podpáli svet,
pahreby dosť!
Stavia ti hneď
strieborný most.

Ohnivý vták
rozsieva svit,
tmy plaší mrak
a volá žiť...
Šveholí v šír,
šteboce v diaľ,
oblieka v pýr,
čo život dal:

hlbky i výš,
až do neba,
kam dovidíš...
I pre teba!

Ahasver (sedí na brehu; zadumane hľadí na ja-
gavú hladinu):

Pre mňa? Ó, pre mňa vzchádzať nemusíš ver'.
Srdce jak kameň, nie jak suchý íver!
Nezapáli sa tvojich očí leskom,
márne sa vznášaš poli na nebeskom,
márne zôr šumot prší s tvojich krídel!
Ja videl som to dávno — všetko videl.
Len výsmech rinčí v každom tvojom slove
a pieseň pichá, v duši kruto klove.
Kým úsmev tvoj sa s šírym svetom mazná,
ja viem, si robíš z neho blázna — blázna!
Kvet tvojich fárab len vlčie jamy kryje...
Hľa, tvoje sľuby! Tvoje ilúzie!
Pre mňa? Hoc v eben čierny môž' sa zmeniť!
Mne západ sto ráz milším než tvoj zenit.
Kladivom kliatb by rozbil tú tvár tvoju,
čo budí zo sna, vedie k nepokoju,
na črepy rozbil, na drobnučké črepy...
Nech neposbiera nik ich — nepolepí!
Za všetku bolesť, ťažké utrpenie,
ku čomu lúč tvoj zbúdza, ženie — ženie,
za diabolský checht v chladnom vytrezvení,
za sklamania čiaš, čo sa jedom pení,
za veľké deje, scvrklé na ledačo,
za zamúrané — večné: — Načo? — Načo?!
Pre mňa? — Nač' ja mám vzozrieť ku nebesám,
keď pod bremenom rokov klesám, klesám?!
Vyhriebol som si hrob už neraz prsty,
a jednak ma len tá zem neprepustí:

zabúdať nesmiem, života ľarchu složiť,
a môžem sto ráz umrieť — musím ožiť!
Doplazil som sa večnosti až k dverám,
hľadám smrť... smrť... smrť... Jednak
neumieram,
prekliaty!!

Vystúpi básnik. Pod rozkvitnutým šípkovým krom
žena. Spí na pažiti.

Básnik: Prekliaty? Kto? Ja?!

Ahasver: Aj ty, chlape, vedz!

Básnik: A ozaj, prečo?

Ahasver: To je moja vec!

Básnik: Ká odpoveď? Čo také reči stoja?

Keď v tom i ja som — tá vec je i moja!

Tak prečo? Kliatba tlačí k zemi? Vieš?!

Nuž prečo? Prečo??

Ahasver: Preto, že žiješ!!

Básnik (skanduje si):

Ach, žiť

sladko je,

z čiaš piť

nápoje,

čo dá zem!

Jesť med

s krásnych pier,

letieť

vo výš sfér —

to ja chcem!

Cítiť

slnka lúč,

schytiť

na náruč

kvietia snop...

Z výšky

zamávať,
hlbky
poznávať
všetkých dôb!
Spevu
zvuky čuť,
hnevu
skúsiť chuť,
ak zvoní...
Hádku
zmeniť v dych
v chládku
rozkvitlých
jabloní...

Ahasver (okríkne ho):

Dost', blázon, toho povyku!
Veď robíš to len zo zvyku...
Pre svojich rýmov zvučnú spiež
svet šíry klameš — seba tiež.
Čo vskutku cítiš, nevie nik,
keď od pera si nádenník.
Zrieť všetko v svetle — jasavé?
Netrafiť kliniec po hlave...
ísť miesto horou — rákosím...

Básnik: Och, to si veru vyprosím!

Ahasver: Ako chceš!

Básnik: Sveta skúsil som...

Znám život dobre, aj čo v ňom:
kde je tu peklo a kde raj!

Ahasver: Hľaď na more — to ospievaj!

Tú jeho dravosť pažravú,
tú bezdnú, chladnú hlbavu,
jej búrky, slané výpary!

Básnik: Ach, vidieť, už si pristarý!

Na čele tvojom vrások tieň
a oči — ľadu priehlbeň,

vlasý a brada — povesná.
Nuž — i reč tvoja čudesná.
Ja ospievať dnes taje dna?
Viem, úloha to nevšedná.
Však vďaka, starček, za radu,
keď ja mám hlbšiu záhadu!

Ahasver: Kde? Akú?

Básnik: Kvetom ľalie
pod šípkovým krom — hľad' — snije!
(Podídu k spiacej a zastanú nad ňou.)

Ahasver: Pod šípkovým krom? Čo to len?
ponorené a v sladký sen?
Ach, žena! Ženské zviera to,
a vystrojené bohato
na žitia lov, čo zaistí
preň nový úspech v koristi...
Kvitne i vo sna horúčke!

Básnik: Hľad', jak má telo sladučké!

Ahasver: Hej, dúhou skvie sa ihravou,
však sladkosť fárby len otravou,
čo prv či neskôr umára.
Je veledielom figliara,
čo vyfigľoval celý svet.
Až hrozné na to pomyslieť!
Tie vnady? Prosté vнадidlá,
by vášnivost' žiť nestydla.
Za bozkom život, za tým bozk!
A cestou všade ľudských trosk,
žalostí, bôľov k údesu...

Básnik: Hľad' na tie nôžky! Krásne sú!

Ahasver: Však tam, kde tie raz postoja,
niet mieru viac, niet pokoja,
a nový život vypučí
na lone, v mäkkom náručí.
A život nový — nová strasť,

jak s ružou šíp, tak musí rásť.
 Len výhra, ak sa nevzbudí...
Básnik: Hľaď, snehový bel na hrudi!
Ahasver: I bel pús ľahko opadá!
 A to je tvoja záhada?
 Prameň zla, čo zlo premiesti
 na vyšší stupeň bolesti,
 a čo by zhaslo pomaly,
 to novým ohňom zapáli.
 V tom poklad žitia? Okrasa?
Básnik: Jej vlásky — hľaď — jak vlnia sa!
Ahasver: Čoby len vľasy! Chodníky!
 Rozmarov má, nie — logiky.
 Pravopis nezná, zriedka krát.
 Len skoky vie si vyrátať.
 Jak šelma vyliezť z diery von,
 milovať — strápiť napokon.
 Hej, beda, koho zaskočí!
Básnik: Pozri jej, pozri na oči,
 sclonené riasou... V líčku nach
 a nežný úsmev na ústkach!
 Ty katíš sa, kým ona sní:
 bols' iste: v láske nešťastný!
 No, ak tá oči otvorí,
 i teba, starček, pokorí!
Ahasver: Mňa? Myslíš, chlapče, azda mam
 tých očí dávno nepoznám?
 Nebol som mladý ako ty?
 Nevie, čo lásky lakoty?
 Viem! Ale neznáť tento hyd,
 na svete mohlo ticho byť!
 Nech nezúri srdc mánia,
 dnes netrápim sa ani ja!
 Nekvília ľudstva problémy —
 a raj je — raj ver' — na zemi!
 Ba nechvejú sa v portiu

šťastní, čo ešte nežijú.

Rozumieš tejto príučke?

Básnik: Krásne má oči! Modručké!

Ahasver: Hah, blázon! Tebe rozprávať!

Prekliatou nech i moja mať!

Pristaviť načim žitia tok —

a zničiť jeho počiatok!

Hoc ti i drahou, prekrásnou —

do mora s ňou!

Básnik (skočí): Do mora s ňou?

Stoj! Nieže! A tak pospolu!

Iba cez moju mŕtvolu!

(Stane mu do cesty.)

Ahasver: Id! (Odsotí ho.)

Žena: Pomoc! (Básnikovi.) Teba chcela by!

Ahasver: Id! Proti mne si prislabý!

Ta!! (Odsotí ho.)

Básnik: Ach, ty krásna, spanilá!

Žena: Čo som ja komu zrobila?!

Ahasver: Mne dosť! I svetu, nestvora!

Do mora s tebou! Do mora!

(Vlečie ju na skalú a shodí.)

Žena: Í!!!

Básnik: Zločin!!!

Ahasver: Prehrals' v súboji!!

Básnik: Bez nej žiť — pranič nestojí!

(Skočí za ňou.)

Sbor: Rev, more, rev,

vylej svoj hnev!

Zrúť sa jak múr,

búr divo — búr!

Hľa, v pazúroch

máš obidvoch!

Tak žitia taj

dnes pochovaj!

Hoj, koľký boj —

o život svoj!
Prekliaty dej —
o život jej...
Vôd búri val,
pruží sa sval,
no chyce prúd
vo večna súd...

Bah, čo to zrieť?
Nesú sa zpät
na chrbte vln!
On pre ňu člň...
Polapil ju,
zachránil ju!
Prehral si ver'
hru, Ahasver!

Ahasver: Nie, neprehral som! Vôbec nie!
Žiť — nie je výhry znamenie...
(Básnik a žena premočení zastanú.)

Básnik (Ahasverovi):
Tak vidíš, tu sme zamálo.
A nič sa, pranič nestalo!
Rev oceána ďaleký!

Žena (pritúli sa k básnikovi):
Tvoja som, celá — naveky!

Básnik (Ahasverovi):
Počuješ? To tvoj osud znie!
Prehral si, prehral, žalostne!
Ty neustúpiš z cesty, viem,
však tkni sa jej — ťa zabijem!

Ahasver: Hahaha-haha!

Básnik: Smej sa! Nech!
Mňa nepomýli ten tvoj smiech!

Ahasver (ironicky):
Jak nesmiať sa? Nuž zdrť ma, zdrť!

Veď celé veky hľadám smrť...
a zriem len vášeň zbláznenú
v pohľade muža na ženu!
Preklínam peklo, lež i — raj...
Chceš ju mať? (Ukáže na ženu.)
Teda maj si! Maj!

Len neľutuj! Hľadáš výš?
Za každý jej bozk zaplatíš...
Za úsmevy... za oblapy
raz umorí ťa! Utrápi!
Jak nadchnutie je pre teba,
jej zasa tohto potreba.

Nuž uži si s ňou, čo dá zem!
Ešte ti niečo ukážem
z jej úloh, veľkých snažení —
a píš si básne na ženy!
Vrhnú ti srdce na oheň?
Ahasvera si pripomeň!

Básnik: Našiel si v kľbku duše — niť.
Tak dobre! (Žene.) Drahá, poďme žiť!
Jak je ti meno?

Žena (koketne sa usmeje):
Viera! Vhod?

Básnik: Ó, iste! Iste! Vierka, poď!

OBRAZ I.

Gotická sieň v Parme. Veľký dubový stôl, na ňom pergamen a husie pero. Básnik *Francesco Petrarca* v tmavom kňazskom rúchu sedí pri stole. Siahne po pere a s blaženým úsmevom hľadá kamsi doďaleka.

Vojde *Antonio*.

Antonio: Ach, koľko šťastia sála z tvojej tvári?!
A srdce mám ti složiť dnes na máry?
Čo vidíš — čo tam, cez tie steny holé?
Či vavrín slávy len na Kapitole,
keď Rím ťa venčil pri obdive stálom —
poetov veľkým panovníkom — kráľom?
Ká jar ti svitá? Pletť ti taká svieža!
Azda si získal priazeň u pápeža?
Či obkiadzajú obeťou ťa vonnou,
jak bývalo mocných u Colonnov?

(*Petrarca* nezbadá *Antonia*. Siahne za perom a hľadá ako vo vytržení.)

Antonio: Azda si zas, čímś býval niekedy — na tom,
kým si sa nestal bielych rebelantom,
Francesco?

Petrarca: Á, to *Antonio*, tuším...

Antonio: Uhádols', majstre... ja som! Nevyruším?

Petrarca (pozrie na neho priateľsky):

Ešteže! Čoby?! Návšteva mi milou.
I rozdeliť by rád sa s touto chvíľou!
Je taká krásna! Taká jedinečná!
Pozdravom zeme? Nie, nie! Večna! Večna!
Videl som ju, čo zažla vo mne vieru
a pomáha mi písať Canzonieru...

Jej očú hĺbku — viečka dlhej riasy,
okružle čielko, mäkké, zlaté vlasy,
bielučké rúčky, čo svet pre mňa zavrú...
Hej, Antonio!

Antonio (nakloní sa k nemu):

Lauru s' videl?

Petrarca:

Lauru!

Oprela sa mi — hľa, tu — o to ramä,
a krajšia bola ako niekdy v chráme,
keď som ju zočil — nehrou ohromený —
pred oltárom si kľaknúť na — modlení...
Ten obraz kúzla nevy pustí z okov
a je už tomu vyše dvadsať rokov!
Však teraz bola ešte plnšou v kvete:
rozkošný zjav to na tom božom svete...
Jej tvár sa skvela, rudly krojné pery
ružovým medom sladkej Canzoniery.
A vídím, zrakom srdce moje hľadá.
A cítim, má ma rada, trochu — rada...
Slast' zajme ma, až do vyschnutých ďasien,
a čujem v duši báseň, veľkú báseň,
i sily mám dosť dať jej kypré telo!
Bez nej? By všetko v duši skamenelo...
Kto majstrom tu — ja neviem! Sotva
zvie ľud...
Čo je to? Povedz, Antonio?!

Antonio:

Prelud!

Hoc duša tvoja ňou i okúzlená,
však nemôž' dať, čo nemá, slabá žena.
Nie ona, ty... ty dohliadneš až v nebe.
Síl prameň nie je v nej, lež v tebe
— tebe!

Petrarca: No, bez nej azda nepohnem sa ani.

Zastanem mlkvo, potok zahataný!

Antonio: Nemyslím! Príliv vody brehy kúše.

Čo vyvrelo raz — musí z hĺbín duše.

Nevládal by si bez nej tvoriť?

Petrarca: Veru!

Ponoril by sa iste všednosť v šerú,
jak disk, čo letí z výšav — ani s veže
a ťažkým pádom v čiernu zem sa vreže...

Antonio: A keby umrela?

Petrarca (prekvapený zadíva sa na neho):

Si divným drusom!

Nie, nesmie umrieť! Aspoň kým ja tu som!

Keď krídla smrti, nech nás oboch zastrú.

Nezrieknem sa jej duše alabastru!

Nie svitu toho hodvábného tela,

čo veľká myseľ Tvorcu vymyslela!

Nie lesku očí, čo zru zadumane!

Kde by ich našiel, nech si spomniem na ne?

Pier koralových... zvonivého hlásku?

Kto by mi, kto len nahradil jej lásku?

Nik! (Zadíva sa mu uprene do očí.)

Čo máš v zraku?

Aké skrývaš taje?

Videl si Lauru? Jak jej nebo praje?

Antonio: Žiaľ, kvet tvoj zvädol!

Petrarca: Čože? Hovor
razom!

Antonio: Uvädol náhle — opálený mrazom!

Petrarca: Nemožné!

Antonio: Ba je! Stavil som sa
cestou

dnes spriatelíť ťa s touto smutnou zvesťou.

Skonala Laura! Podobá sa spiacej

v pláčúcom kvietí, ale — niet jej viacej!

(Zazneje pohrebný spev. *Antonio* sa mlkvo vzdiali.

Petrarcovi svisá pomaly hlava na ruky, opreté o

stól. Po chvíli vypukne v plač.)

Petrarca: Prekliata sudba, tak si so mnou zahrá!
 Laura je mŕtva? Laura? Laura?! Laura??!
 Na čieže čielko veniec z básní vijem?
 Na čiüže hlávku? Ó, načo žijem,
 keď ty sa strácaš mojej biednej duši?!
 Vráť sa mi, vráť, bo srdce bôľ ten skruší!
 Nebude pre mňa svitu ani noci,
 ak nevystrieš mi rúčky ku pomoci!
 Len teraz vidím, keď ma život ubil,
 jak žil som tebou a jak som ťa ľúbil!
 Jak pretrpel by sudby všaký úskok
 za jediný smev tvojich krásnych ústok!
 A keď i nemám panovníckej berly,
 však sniesol by ti z hlbín duše perly,
 vyvolať radosť, prizdobíť ťa zavše
 tým, čo má poet v hrudi nanajdrahšie...!
 Vráť sa mi, Laura! Ak nie — život
 mrakom,
 zablyсне leda zlostne nad žobrákom,
 ktorý už nevie, čo dať!... Prázdne dlane!
 Nezbyva sily!... Všetko — pochované!
 Len on sa ešte voslep svetom tára...
 Vráť sa mi, Laura!

(Laura sa zjaví a hľadá na neho milo v priesvitnebielom.)

Petrarca: Ach, tys'? Laura? Laura?!

(Podíde k nej a chce sa tknúť jej ruky.)

Prišla si — ruží vonný dych,
 na najkrajšom kre rozkvitlých?
 Čo svet ten tvrdí, to len mam!
 Vedel som — sa ťa dovolám.
 Ty ku mne patriš, k tebe ja,
 sta k láske — viera, nádeja.
 Ja nástroj som, ty vzrušenie,
 čo tvorby kruh raz rozženie.
 Tajomstvo večne iste v ňom
 blkoce svätým plameňom.

Prišla si? Veď čo osožno?
Neprísť ti aj tak nemožno.
Pristri sa smrti velebou,
ja iste idem za tebou...
na pole záhad... za hory...
Pre zrak, čo keď sa otvorí,
v tónistej jeho hlbave —
zahojím srdce boľavé,
a viem sa zasa roztúžiť,
i veriť v čo, — i čomu žiť!

Príď, drahá, ako chodievaš!
Vedz, ducha do žíl nalievaš!
Hruď moja teplom okraje,
keď cíti: láska večná je!
Niet priestoru... niet podsvetia!
Jej lúče všetko presvietia.
Hoc krutá púť i umučí —
spočinú duše v náručí.
Nájde sa v žitia potrebe,
čo večne patrí ku sebe...

(Videnie zmizne. Petrarca hľadá, ako by ešte tam
stálo pred ním. Potom namočí pero do černidla
a píše.)

Sbor: Zvuč, tupý zvuk,
z dúbrav a lúk:
kmit krás sa rodí
z bôľu a múk...
Rozvi sa, žiaľ,
ozvi sa diaľ,
jak život vzal to,
čo život dal:
kvet jabloňový,
preniesol v nový
sad modrých nebies,
v jas priodial...

Hor, plameň, hor
i z tmavých zôr!
Duch, vzpriam sa hor' a
s búrkou sa bor!
V posvätný háj,
kde žitia taj
si pýši v skrýši —
sa ponáhľaj!
Slasť, utrpenie
dúhou sa klenie
nad púťou žitia...
To vyspievaj!

(*Petrarca* píše prvé znelky na smrť *Laurinu*. Hlava sa mu pomaly skláňa. Umorený žiaľom zaspí. Vojde *Antonio*. Keď sa odhalí, zjaví sa v ňom *Ahasver*. Siahne po popísanom pergamene a číta nahlas.)

Ahasver: Oh, jaj, tvár bájna! Oh, jaj, očí krása!
kúzelný vzrast a prepôvabný gest!
Oh, jaj, zvuk hlásku, jeho na šelest
divý vždy skrotol, chabec rekom stal sa!

Oh, ten smev, s neho oštep ostrý hnal sa,
čo stíha v hrob — i mojej spásy zvesť!
Duša, ju mohol nádherný trón niest,
nech nejde, keď už mrak tmy
s krídel striasa!

I teraz horím, dýcham len pre teba,
jak vždy som horel. A keď zmizla si,
nech akýkoľvek blesk ma šľahne s neba!

I plamom nádeje hrud' zažla si,
keď zahnalas' ma, vzácna moja slasť,
jak urval vietor i slov tvojich časť!*

*

* *Fr. Petrarca: Na smrť Laury, znelka I.*

Najkrajšie oči, čo sa leskly kedy,
najkrajšia tvár a vlasov zlatá spleť,
popri nej slnko podobá sa šedi,
sladší hlas — pery — neľza vymyslieť.

Ramienko, čo ti srdce zajať sliedi,
hoc nepoznals', čo Amorova sieť.
Najkrajšie nôžky, čo tkly ten prach bledý...
Ach, všetko, nad čo v svete páru niet!

Život mi vdýchla! Teraz tam je hor',
s ňou Pán a jeho okrídlený sbor.
Len ja som tu a slepý, osíralý,

jedinú techu vyčkávajúc v diali,
že tá, čo hľadá na bôľ mojich snov,
vyprosí byť mi hore spolu s ňou!*

(Odhodí pergamen a podíde k spiacemu.)

Ahasver: Ach, prizrimeže — aký prúd
boľavú zalial jeho hrud'
Vychrlil z útrap bohato
a slov sa taví na zlato...
Všet'ko si na skvost premení,
i listie, spírchle v jeseni!
Umrela Laura — on s ňou tiež,
jednak znie piesní jeho spiež...
A v každej znelke úleva!
Ten muky srdca vyspieva,
položí vánku na vlny,
svet celý s nimi zaplní.
Bez nej — by iste nemal síl.
Keď tvorí — teda zvíťazil...
Nuž prípad zlý...! No, iné sú,
čo pravdu moju vynesú

* Fr. Petrarca: Na smrť Laury, znelka LXXVI.

na biednej zeme hlučnú pláň.
Francesco! (Potrasie Petrarca.) Dost
si spal! Už vstaň!
Ísť ďalej našim povelom
za chladnou pravdou... Za cieľom!

OBRAZ II.

J. W. Goethe vo svojej výmarskej pracovni. Do okien hľadí smutný jesenný večer. 74-ročný básnik zamyslený sedí v leňoške. Pred ním v hustnúcom šere defilujú jeho lásky, až po devätnásťročnú belasookú *Ulriku*. Neskôr *vojvoda*.

Sbor:

Jesene zvon
znie napokon,
fujary zvučnej
bolestný ston.
Hruď reže švist,
šuchoce list:
na zvlhlej zemi
sneh chryzantémy
dokvitne skoro
a môžeš ísť!

Von z tela — von,
znie chladno zvon,
v sen ukolíše
ten jeho tón.
Hlaholí z hmly,
kým zháraš mdlý:
Tam tvoje svety,
rozkošné kvety!
Kto vykúzli ich,
keď uvädly?!

Goethe (zdvihne hlavu):

Hej, zvädly — cvalom času pošliapané!
I cez hmly rokov sladko spomnúť na ne.

Hlávkami nežno kývajú mi z diali.
 Ba jak by rúčky za mnou vystieraly ...
 Viem, vrhal som ich búrných citov na val
 a bral som od nich vždy viac, než som dával —
 tou smädnou vášňou medonosnej včielky.
 Žiaľ skvílil za mnou neraz, len — žiaľ veľký,
 keď doznievaly kroky v mrku šerom
 a šiel som ďalej lásky Ahasverom ...
 Hej, Mariánske ... Karlove vy Vary!
 Dnes? Čujem, som vraj konár schnúci, starý,
 čo márne sbiera miazgu, ňevyženie!
 Nerozvíje sa bujno — do zelene
 a nerozvonia kvetom lípy mamne ...!
 Už divne zraky spočívajú na mne,
 i doma ... Veru blýska búrka dravá,
 vraj prežil svoje — na kvet nemá práva!
 Syn vyhráža sa. Nevesta? Jak vandal ...
 Ak nepochopím, bude z toho škandál,
 odídu všetci! Nuž ja — čo ja? Bežte!
 Hoc naposledy — rád by skvitnúť ešte,
 a ešte raz sa vzchopiť, zdvihnúť čelo,
 pretaviť poklad lásky v krásne dielo!
 Tak požiť si — i mimo ľudských zvykov ...
 Preto šiel vzácny posol za Ulrikou —
 opýtať sa jej, či mi srdiečko dá?!
 A už by mal i tu byť vojevoda!
 No, ktovie, jak ...? A najmä — čo spraví mať?
 Lepšie, si chvíľky šťastia pripomínať!!

(Zjaví sa *Ketchen*, temperamentná, pekná dcéra
 vinárnika z Lipska. Na zdravej tvári pýr mladosti,
 v očiach oheň, v ruke pohár červeného vína.)

Goethe: Ach, *Ketchen*! Prvá veľká ľúbošť moja,
 a prameň vášne, však i — nepokoja!
 Iskrivý oheň vínka červeného!
 Hej, neraz som si dúškom uhol z neho,
 až skypela krv, jak sa v ten čas stáva,

a vážne sa mi zatočila hlava
 na pohľad tvoj, v ňom nadir, jak i zenit...
 Pamätáš, Ketchen? Hneď som sa chcel ženiť!
 Rozbehli sme sa — museli však vracať,
 ja v devätnástich rokoch a ty v dvadsať,
 po kvetnej lúke šli sme opojení...
 Len naša ľúbošť! Svet? Ten nemal ceny!
 Ty skvela si sa medzi nami ctnosťou,
 a ja ťa týral hlúpou žiarlivosťou,
 uštvaj až k smrti čiernym, klzkým hadom.
 I s kamarátmi pobil som sa radom.
 Chcel som ťa mať — mať len ja, prvý z malých,
 vyprázdniť na dno opojných pier kalich,
 i zhorieť s tebou ruží na oblaku...
 Takú som ťa znal, jak ťa vidím — takú —
 len pahreba a pôvab, zlatá vôľa!
 Takou si bola, duša! Takous' bola,
 hotová cez plot raja do záhrady!
 Tu pobadať som, že som ešte mladý,
 i etikety pokyn — zemevládcu,
 žes' meštianka len. Kým ja? Synom radcu!
 Nuž — iný strhal kvety tvojho venca.
 Mne? Ostaly len — Launy zaľúbenca* —
 a rozpomienok chvíľa vzácna, sladká...
 Odpuš' mi, Katka! A prijím' vďaku, Katka!!

(Ketchen sa vzdiali. Vstúpi Friderika Brionová,
 farárska dcéra zo Sessenheimu. Nežná, útla blon-
 dinka, veľkých belasých očí. Ozve sa hlahol
 zvonov.)

Goethe (zadumaný, zpočiatku nezbadá prišlú):
 Ťažko to vytrieť, čo raz ducha zajme!
 Hľa, hlahol zvonov ako v Sessenheime...
 kraj romantický, napojený vôňou...
 Ba ozaj, či sú doma u Brionov,
 vážny pán farár, dobrý majster slova,

* Goethe: Die Laune des Verliebten.

a starostlivá mama Brionová?
 A čo sa mňa tak najcitnejšie týka,
 čiś i ty doma, drahá Friderika,
 rumenná ruža, uschovaná v stráni,
 nadýchla sviežou zorou na svitaní?
 Ach! (Zbadá ju.) Niekedys' bola bližšie
 môjmu boku.
 No, takú mám ťa v duši... modrookú,
 plavučkých vlásokov, útlučkého tela!
 Jak z rannej zore skvitlá... zduchovnelá,
 letmý sen môjho nevďačného srdca!
 Hej, Grétka z Fausta... Mária ty — z Götza!
 Tri mesiace, a idyla nám hasne,
 ostávajú ti iba tklivé básne,
 na ktoré z lásky dal som svoju značku...
 prišli nám na um niekdy — pri mesiačku,
 čo sypal zlato duši našich na tmy,
 keď sme už boli iba kamarátmi!
 No, čo tam?! Ale v pamäť vždy mi vkročí
 tá trpká slza tvojich modrých očí,
 keď dotkol som sa s koňa rúčky malej,
 a neviem, prečo — hnal som do tmy ďalej...
 pred tvojou čistou dušou, z nej kvet vzniká...
 Oh, odpusť, drahá! Vďaka, Friderika!

(Friderika sa vzdiali. Zjaví sa Lotti Buffová, neprístupná Kestnerova snúbenica.)

Goethe: Azda i za trest — popod cudzie ploty
 som túlal za čas... Ty vieš, milá Lotti!
 I hnevom iste, zbronely ti líca.
 Priateľa bolas' verná snúbenica,
 len ja si nikam s búrnym srdcom rady!
 Eh, vytrpel si za to Werther mladý*...!
 Dravá to bolesť! Človek sám sa súži,
 i keď vie, jednej neulomí z ruží.

Inému patrí celý ker, i s prstou!
Mne? Obloha len, zatiahla hmlou hustou,
cez ňu, ak niekdy, slabučký kmit zsvieti...
Vieš, mal som ťa rád. Ba i vaše deti!
Na tebe smädné spočinulo oko,
keď vtáčatkom si vzlietla — privysoko.
Však dobre bolo! Uznám, vzácna to česť —
vychutnať radosť, jak i krutú bolesť,
čo vystrieda sa zavše v žítia zmätku...
I tebe — drahá Lotti — na pamiatku!

(Lotti odchodí. Zjaví sa sedemnásťročná, krásna
Lili Schönemannová z Frankfurtu n/M.)

Goethe: Tu rodný Frankfurt! Úsmev šťastia? Žena,
len krv a mlieko — jar to vtelesnená!
Čarovná Lili, sníček nedosnitý —
v kruh pamäti — hľa, práve vchodíš i ty!
Ach, decko drahé, triumf slávnych lovov,
teba som ľúbil láskou opravdovou.
Už prístav kynul! Iné bolo hore
vpísané v hviezdach... Pod' ja zas na more...
No vrátil som sa kúzlom tvojho vznetu,
uzrel som chvieť sa tvoju siluetu,
zažil som báj, keď čul som znieť tvoj hlások,
a neviem prečo — strach ma pojal z lások!
Ušiel som zasa — ušiel o večierku
a nestavil sa, iba v Heidelbergu —
o tebe sniť! O moci krásnej ženy...
Nie! Nechcel som byť medveď zamrežený!
Jak otec fantil, tak sa stalo... Zkrátka,
keď luterán ja, a ty reformátka!
Hoc nedostalo sa mi daru z neba,
než — keď mi, drahá, ponúkalo teba!

(Lili sa vzdiali. Vchodí malá, elegantná dáma,
Charlotta von Stein.)

* Goethe: Utrpenie mladého Werthera.

Goethe: A potom Výmar... Hviezda v cestu sletí:
ty, Charlotta, ty, matka siedmich detí!
Milenka bolas' lepšia ako mama:
len samý vtíp a elegantnosť samá!
Však vedela si srdcu vždy prísť na chuť,
rozjasniť čelo, ducha k práci nadchnúť.
Aj držalas' ma v cviku, dosť i tuhom,
bol som ti milým, trochu však i sluhom.
Lež — ak si si čo nahútala — ver' tu,
holúbka sivá, bolo to i k čertu!
Pre slávny Olymp neprebranou snôškou!
Celučký Výmar rozkopala si nôžkou,
keď zablysl ty tie tvoje oči umné
a prinieslas' sa bytom rovno ku mne!
Ja uchlácholiť dušu tvoju citnú —
v kraj odišiel som, citróny kde kvitnú,
s vedomím, že muž nevylezie sväte,
kde rúčka tvoja rozloží raz siete.
No, nič! Lež spomeň na chvíľočku onú,
keď robilas' mi scény pre Coronu,
najkrajšiu dámu Lipska, jej pier škoda!
Vieš, milenkou ju mal sám vojevoda.
Nuž užili sme všetkého, jak načim.
Aj žehnám ti, bo za mnoho ti vďačím!

(Charlotta ustúpi. V osvetlený kruh vojde prostunká, vľúdna Kristinka Vulpiová. V ruke drží složený hárok papiera, žiadosť bratovu.)

Goethe: A človek nevie, čo mu sudba chová.
Prišla si, prostá Kristka Vulpiová,
za brata prosiť od pera a v núde...
A my sme zaraz prestali byť cudzí.
Tú tvoju žiadosť nepustil som s mysli
a viac sme sa už ani nerozišli!
Z tej svojej plachej lásky vzdalas' sa mi
a žili sme si pre seba a sami.
Len detí pribúdalo, niečo trudu.

Gazdovalos' mi verne, dievča z ľudu,
osemnásť rokov... Kým my v lásky čare,
nepohlo sa ni lístka vo Výmare.
Len keď som našiel zdravie z tvojho daru
a viedol som ťa z vďaky ku oltáru —
dať deťom meno, vyplniť ti túžbu
za toľkoročnú vzácnu, vernú službu,
dvor zhíkol hrôzou... pamätáš sa, Krista?
Preds' láska naša bola ozaj čistá,
hoc nevedel som zniesť ni toto puto.
No, keď je človek básnik, odpusť mu to!
Pre také tvory viazanosť? Nie! Zmena!
Takou je, chúďa, básnikova žena!
Ty si i bola, Kristka moja milá,
malas' ma rada, aj si odpustila.
A ak ma Pán Boh pustí v svoje nebe —
za hrobom, duša, prisadnem si k tebe!

(*Kristina odchodí. Po nej ukáže sa niekoľko pek-
ných ženských: Mina Herzlieblová, Bettina Bren-
tanová, Silvia von Ziegesar, Marianne Mayerová.
Idú tíško jedna za druhou, zastanúc chvíľku v
osvetlenom kruhu. Napokon vyjde poetka Ma-
rienne Willemerová-Sulejka; s ňou písal Goethe
básnickú knihu orientálnej múdrosti West-oest-
licher Divan. Básnik zamyslený dlho hľadá na zja-
venia, ako by spomínal.*)

Goethe: No, život plynie ďalej veletokom
a pestré kvety stíha rok za rokom!
Hľa, Mina... Betti... nová žitia strana...
Silvia... áno... švárna Marianna...
Sulejka... jej duch vonný, nežnučký van...
Zapísali sme spolu bájnny Divan!
A srdce k srdcu v tlku vždycky smelšom,
sladili sme si život láskou — veršom!
Intelekt žiaril s jasného ti čela...
Hej, duša drahá, tys' mi rozumela!
Vďaka ti! I vám, družky krásne, mnohé,

obláčky svitu mojej na oblohe!
Len škoda, už tu večer... život šedým...
Von mesiac v splne, a ja? — Sám tu sedím!

Sbor: Dost — ó, dost máš!
Rozkoše čiaš
k ústam si prihol,
iným ju dáš!
I svätý žih
chvíľ tvorivých...
U nôh sa svije
melanchólie
šedivý závoj,
mrazivý dych!

(Vstúpi *Ulrika von Levetzov*, devätnásťročná krásavica štíhlej postavy, gaštanových vlasov, belasých očí a krojených perí. Na hrdielku má vo dvoch radoch červené granáty.)

Goethe: Či je tu ktos'? Ach, mariánska víla?!
Hej, duša milá, tys' mi pôrobila,
čo som ťa zhliadol po maminom boku
pôvabne sviežu, bystrú, modrookú!
Čo bolo — je tam! V srdci známe chvenie...
Azda sa suchý konár rozzelenie,
zakvitne...! Duša zmlkla rozospieva
na slnku tvojho kúzla, krásna deva!
Keď si šla ciestkou, pieskom vysypanou,
čo zrak, to údiv — za prelestnou pannou.
A keď si vtisla svoje drobné piatky,
závisťou kvetné zachvely sa hriadky...
A jak si vedľa sladko zštebotala,
rozzvučala mi srdce slov tých škála!
Ja zacítil som prílev onej sily,
jak vo Frankfurte u prekrásnej Lili,
jak v Lipsku, i jak v tichom Sessenheime.
Ba v Mariánskych najmä... najmä!... Najmä!!

Čo zo slávy, ak človek nahníly strom?
Radšej by bol dnes chudým koncipistom,
len nech by hlavu v lono tvoje složil!
Svieža krv iste vprúdila by do žíl,
a pohly by, jak na svete vždy bolo,
ružové prsty ozubené kolo...!
Za tú moc — mladosť sviežu, živú, žhavú,
dal by ti všetko — všetku svoju slávu,
len cítiť znova, žiť sa oddá! Oddá!
Hej, Ulrika! (Počuť klopať.) No, bližšie!
Vojevoda?

(*Vojevoda* vojde v cestovnom odeve. *Básnik*, vstanúc, ide mu v ústrety.)

Goethe (nervózne): Tak čo? Čo?

Vojevoda (zastane, pohodiac rukou):

Milý priateľ, márna túha!

Len uzrieť dá sa, nie však lapiť — dúha!

Goethe (sklamane):

Ach! (Klesne do leňošky.) A ja myslel, bude
mojím svetlom!

Poslednou hviezdou v srdci, prudko
vznetlom...!

Bol si s ňou?

Vojevoda: Áno!

Goethe: Kto ju odhovoriť?

Vojevoda: Mať!

Goethe: Pätnásť rokov tomu, jej som
dvoril!

A keď to človek dobre nevykoná,
teraz, hľa, sa ti vypomstí zas ona!

Veď Ulrika ma počúvala zbožne...

Tá že by? Oh, jaj — to ver' nie je možné!

Maznali sme sa skoro líčkom k líčku,
jak by som mal len rokov polovičku.

A naraz takto! — „Stratil som sa sebe,
hoc miláčkom som bohov predtým bol.

Vyskúsili ma, Pandor dali nebe,
bohatých na dar, ešte viac na bôľ.
I požehnaním zasypali pery,
i ničia ma a krušia na ívery!*** —
Prečo to? Povedz!

(Vojvoda strhne náličnicu. Zjaví sa Ahasver.)

Ahasver (ironicky): Ty to nevieš vari?

Goethe (prekvapene): Netuším!

Ahasver (uškrnie sa): Ozaj? Nono, už si starý!

Pretlelo v popol niekdy žiarne líce.

Od havrana ta letia holubice.

Čo ešte čakáš lások po kúpeľi?

Však ženy len ti sily rozomlely!

Pre tie ťa, bratku, viním! Aj dnes viním!

Lúbsti čašu musíš nechať iným!

Goethe: Oh, aké reči? Čo to tu len čujem?! (Vyskočí
s leňošky.)

Tys' ten Žid bludný? No, vedz, protestujem!

Nesmysly táraš: Veto! Veto!! Veto!!!

Nech žien niet, chlape, Goetheho tiež nieto!!

Z nich sily prameň!

Ahasver: Mdlý si, a to vravíš!

Goethe: Mdlý, a že ja!? No, stav sa so mnou! Stavíš?

Bôľ cítim, jak by bodli v srdce dýkou,

pre žiaľ ten hrozný krásnou za Ulrikou,

lež v duši už mi nové sily žijú:

napišem ešte celú trilogiu

o utrpení!***

Ahasver (ironicky): Len si plánov nakuj!

Goethe: Čo, vysmievaš sa, chlape? (Otvorí mu dve-
re.) Marš von! Pakuj!

Prekliaty bludár, všade si a zmijou,

* Goetheho verš.

** Goethe: Trilogie der Leidenschaft.

hrud' ľudskú tráviš pustou negáciou
krásky a sily!!

Ahasver (zo dverí): Óvé, nový tu pech!
Hoc tebe, básnik, uznám— úspech! Úspech!!
No, Johann Wolfgang, raz síl poznáš stratu.
Len poďme ďalej ešte— na Rus svätú!!

OBRAZ III.

V priestrannej svetlici elegantná *Nataša Puškinová*. Sedí pred zrkadlom a zabraná sama do seba upravuje si vlasy. Neskôr priateľ básnikov, *Alexander Turgenev* — *Sáša*.

Sbor: Čuj sudby krok!
Hľad' vozvysok!
Mrak proti mraku —
na soka sok!
Pra prastará
sa rozhára
a blýska búrkou
hra, dravá hra!
Ó, chvíľa hlúpa:
smrť kradmo stúpa,
závory večných
dvier otvára!

Sen, bájny sen:
úsmevy žien.
Deň — a žiaľ — z kvetov
len lom a plen!
Kde slávny um?
Hľa, krvi šum —
na snehu bielom!
Stíš vzlyky — stlum!
Koľký svár — boje
pre očí dvoje?
Z plameňa — popol!
Dych sivý z — dúm!

(Vstúpi *Alexander*, a uvidiac *Natašu*, prekvapený zastane.)

Nataša (ponorená do seba):

Tys', D'Anthès? Počkaj chvíľočku,
len čo ťa obzriem po očku!

Však — raz-dva — chvatom ihravým
si účes trochu upravím.

Vieš, doňho sa mi vpechorí
ten všetečník, náš Grigorij,

z vln pochlpí mi tú, aj tú,
a hneď máš hlavu strapatú.

A k tomu čo sa nastenká —
Mária, Taša, Sašenka!

Hej, s deťmi vera starostí,
nestačím ani na hostí.

Len trápiť chcú — sa zabávať!

Alex. (napodobní D'Anthèsa hlasom):

Celkom tak, jak ich drahá mať!

Nataša (zamestnaná ďalej so sebou):

Á! Čo to vravíš? Že by ja?!

Alex.: No, je to ženská mánia!

U jednej viac, u druhých mieň.

Najviac však vždy u pekných žien,
čo žiť si rady vyvolia —
z obdivu svojho okolia.

A biedne sú — a nešťastné,

ak plameň kúzla vyhasne

a neobzrie sa nik po tom,

čo chcú riecť sukní šuchotom
o sebe! Čo dnes k tomu ty?

Nataša: Ach, aký ste len mrzutý,
pán D'Anthès? Či nie?

Alex.: Ale som!

Najmä keď nie som D'Anthèsom...

Nataša (obzrie sa prudko):

A ktože? (Skočí so stolca.) Sáša!

(Splasne rukami.)

Alex.:

Sáša — hej!

Prišiel som v chvíli nevhodnej?

Odpusť mi! V duši prímneho —

a z vás tu nikde nikoho!

Len deti. Griša maľunký

a dievčatá a pestúnky.

Z dvier idem radom na dvere,

a nikde otca, matere.

Až nájdem ťa... Si hotová?

Nataša: Som! (Obráti sa k nemu nadureno.)

Alex.: Aká krásna! Čipková!

Len prisadnúť si kdes' na trón.

Či prísť má ktosi a ja — slon?

Či starosť len, žes' taká — mať?

Nataša: Nie! Ale tak ma oklamať!

Alex.: Ba! (Usmeje sa jej do očí.) Život

dámy náhodou

len vojka drobných podvodov!

Myšlienky — smevy medové.

Lež komu patria, Boh to vie!

I teraz — nech ma porantá,

vyčkávaš...

Nataša: Koho?!

Alex.: De Anth'a!

Nataša: Nie pravda!

Alex.: No-no, premilá,

veď si to presne trafila,

jazýček na tom zavislý,

koho má žena na mysli!

Reč, ako strom po ovocí...

Nataša: No, veď sme predsa švagrovci,

nie?

Alex.: V návštevách niet úspory!

- Už celé mesto hovorí
o hre v tej vašej rodine...
- Nataša:* Veru mi blíži nevinne.
Keď niekdy švagor nazrie sem,
neraz sa ani nedozviem.
Mám predsa s deťmi robotu!
Keď prídu s tým, už niet ho tu...
To len čo má ktos' na mňa zlosť.
A on? Je samá galantnosť,
i výrečnosť má velikú.
No, pravý Francúz — od špiku!
Len vtipom niekedy pokúša.
- Alex.:* No, a čo na to Katuša*,
ju — miesto ísť kams' k súboju —
pred oltárom vzal za svoju?
Čo tá?
- Nataša:* Môj Bože presvätý,
však nič — ó, pranič netratí!
Čo patrí jej, i — ostáva!
Veď láska neraz — otrava!
Kto by jej?
- Alex.:* Čo máš z toho ty?
- Nataša:* Nuž vieš, to žene lichotí,
keď manželstva deň všedný je,
na dvorných pár slov — ožije.
Vám, mužským, ťažko riecť o tom:
žijete iným životom!
Tohľa je všetko!
- Alex.:* Práve dost
roznieť v dome oheň — zlosť!
Snom mačičky, čo pri krámku
si robí nárok na slamku,
a mrzutou je, nešťastnou,
ak niet, kto by sa ihral s ňou.
Tvoj D'Anthèsovi — jak viem zdiaľ —

* Natašina sestra — D'Antèsova manželka.

zakázal vstup... Čo?
Nataša (svesí hlavu): Za-ká-zal!

Bez príčiny...!
Alex.: A čo letí
po Petrohrade?

Nataša: Klebety!

Alex.: Eh, z ničoho nič nevzniká!
A ty máš muža — básnika!
Kým tamten šašo — pre ženy,
tu poklad Ruska sverený!
Jeho tých tvojich očí svit,
jeho máš v diele posilniť!
Keď bôľ ho trápi premnohý,
hmly zahnať s jeho oblohy!
Ustlať mu v mäkkom náručí,
nech srdce sa mu rozzvučí —
a duša jeho zakvitá
kúzelnou hudbou varyta,
čo letí svetom... V tom tvoj diel!

Nataša: No, dobre! Len bys' uvidel,
jak neraz všetko nič mu je!

Alex.: Ej, nevrav! Veď ťa zbožňuje,
a pôjde, nech zve potreba,
pred hlaveň smrti pre teba —
zameniť lásky oheň v — čin...!

Nataša (rezignovane):

Ach, je on pravý Onegin:
Len nedostižné v beh ho pudí.
Prestáva hriať, čo dostane.
Chlad s ohňom sa mu stretá v hrudi.
Čuj, jak len vraví Tatiane!

(Vezme knihu so stola a číta):

„Raj blaha pre mňa nezakvitol.
To duše mojej cudzí sad.
Vloh vašich ja by nevystíhol
a nie som hoden vašich vnád.“

Uverte (svedomie znať núka),
nám manželstvo by bolo muka.
Veď jakkoľvek by ľúbil vás,
privyknúc, odľúbim sa vraz.
Rozplačete sa — slz tok sklže,
však nehne sa mi srdce preň.
Je to len olej na oheň.
Súdte vy sami, čo za ruže
nám chystá Hymen pohodný —
a, môže byť, na mnoho dní!***

Alex. (siahne po knižke; ona si ju odtiahne):

Ó, to sú slová ako v básni!
Tatiana nie je Nataša!

Nataša: Poet sa neraz pravdou zasní...
Čuj ďalej, jak sa ohláša!

(Číta):

„Čo horšieho sa v svete nájde,
jak dom, kde biedna ženuška
pre zlého muža v nenálade —
vo dne i v noci samučká?
Kde nudný muž, jej cenu znajúc,
jednako sudbu preklínajúc,
vždy chmúrny je a zamlkly,
i srdí sa a zažiarli?
Ja taký som!“...** a pravdu píše!
Jak neutrácať v láske spon?

Alex.: Eh, nevieš zmerať orla výše!

Daj! (Vezme jej knihu.) Prečítam ti
tam, kde on:

Nataša: (sadne si do kresla): Tak, prosím, čujme!

Alex.: Chladnokrvno
necieliac, postoj sokovia,
postupom tvrdým, ticho, rovno
o štyri kroky obnovia.

---

* A. Puškin: Eugen Onegin, IV, 14 verš.

** A. Puškin: Eugen Onegin, IV, 15 verš.

To štyri stupne v chlad mohyly.
Tu Eugen pištoľ svoju v chvíli,
neustávajúc v pošine,
on prvý mĺkvo naddvihne.
Päť ešte krokov... sklonia šiju.
I Lenský, prihnúc ľavý zrak,
tiež počne cieľiť... No, vtom — jak
Onegin strelí... už i bijú
hodiny večné... Bledne skraň
a poet mlčky púšťa zbraň.“*

„Na hrud' si tíško kladie ruku
a klesá. Zašarený zor
smrť zobrazuje, nie však muku.
Tak zvolna po úbočí hôr
lavína zaiskrí sa v behu
na slnku... zjagá kryštál snehu...
Vtom Eugen s chladu výrony
sa k mládencovi nakloní.
Ohliada, zve ho. Márne blázni.
Viac niet ho. Mladý spevec ten
našiel svoj nekonečný deň.
Zadula búra a kvet krásny
sa v rannej žiari prestal chvieť.
Plam oltárny — hľa, musel stlieť!“**
Tak čo?

Nataša: Nuž román spoločenský ...
A Onegin — on!

Alex.: Odpusť, Lenský,
čo skrvavil sneh na kaluž
pre svoju lásku. To tvoj muž,
Nataša! Slávny poet náš!
A ty ho ešte nepoznáš?
Tú dušu, samý vznet a cit,

---

* A. Puškin: Eugen Onegin, VI, 30.

** A. Puškin: Eugen Onegin, VI, 31.

necháš? Nevieš pochopiť?
Kde je, keď jaksí prázdne kol?
Nataša (zmätene): Odišiel a nič neriekol.
Ja neviem...!

(Hodiny bijú. Na chodbe rastie vrava.)

Sbor: Žas v oku, žas,
čo skrslo vraz!
Na perách sinie
mráz, smrti mráz!
Zakvíli dom,
i kto je v ňom.
Ozve sa tiahlo —
bim — bomi — bom...
Pre rozmar púhy
hasne jas dúhy,
svet sídc sa rúca...
Joj, obidvom!!!

(Do izby vnesú smrteľne poraneného básnika *Puškina*. Složia ho na pohovku v bezvedomí.)

Nataša (vykrične zúfalo): Aľoša! (Sosutí
sa na kolená a zaplače.)

Alex. (odhalí sa a zjaví sa *Ahasver*):

Plač, eh, nestvoro!
Nariekaj — všetko neskoro!
Už padá čierna opona
a muž ti iste dokoná,
pre rozmar tvoj, čo krv strebe,
pre tvoju lásku ku sebe,
pre flirt, v čom sváru zárodoky,
pre hlúpe, drobné lichôtky,
z nich žiješ, ako iných stá!
Márne ti sudba prichystá
dar najkrajší. Čo poet? Nik!
Jazdecký viac ti dôstojník,
hoc prázdny je jak rajnica!
No vyvolá pýr na líca

a obraznosť ti rozsvieti.
Zabudneš pri ňom na deti,
v mužovi vidíš skuhroša.
A teraz reveš!

Nataša (zastane): Aloša!!

Ahasver: Hej, zvi ho, keď sa tratí v diaľ,
a nemým zrak a chladným sval.
Keď tiene smrti nad ním čnú —
zrieť v slzách pani šľachticnú?
Jaj, koľká nežnosť! Čo, kým žil!
Ver' iné si ten zaslúžil!
Kraj hľadal, kde ťa objíme —
na Kaukaze, či na Kryme?
I v Michajlovke* — rad po rad,
až po osudný Petrohrad...
V kvet kľakol s žhavým smädом včiel.
Telo hej, ducha — nenašiel,
a poznal v modle zakrátko —
márnivé ženské zvieratko!
Hoc uviedol ťa, jak svoj skvost,
v najprvšiu ruskú spoločnosť,
k nohám ti skladal ducha dar...
I teraz — všetko vie už cár:
za stratu muža — teš sa, teš! —
päťtisíc rubľov dostaneš
ročne... A deti ešte viac!
A zabudneš ho za mesiac!
Vyžiješ z jeho pokuty...!
To dal ti on! Čo jemu ty?
Smevy, čo život spustošia?
Eh, beštia!

Nataša (s nárekom): Ó, Aloša!!

Ahasver: Si jak hmla — chladná, nestála.
Čos' k tvorčej moci pridala?

---

* Obec, kde bol puškinovský dvorec a dedičný majetok.

Len trpkosť, čo sny rozženie,
pekelné, čierne trápenie,
tých hadích očí žravý svit!
Bez teba mohol väčším byť,
vyvážiť duše tajomstvá
pred zraky vášho potomstva,
rozviť sa ružou, slnkom vzpláť,
nie náhle za mrak zapadať!
Dnes? Jasná nádej — chiméra!
Pre teba muž tvoj umiera
a poklad Ruska — stratený,
bo krásna si, však — bez ceny!
Nie D'Anthès pre pruh tvojich
bív —
ty, ty, ty cedíš jeho krv...
Tys' vyhnala ho z domu von...
tys' rozkývala smrti zvon...
ty, z Eviných dcér najhoršia!!

Nataša (zaupí): Aľoša, Bože, Aľoša!!!

(Zamdlie.)

Ahasver (zastane nad ňou):

Lež! Lepšie, viac ni nepovstaň!
Len zhubou hojná tvoja dľaň!
V tom moje pevné názory!

Puškin (zastane): Na-ta-ša!

Ahasver (prekvapený): Kto tu hovorí?

Ty? (Nahne sa k umierajúcemu
básnikovi.)

Sveta tohto krátky hosť?
Nemals' jej dost? Nemáš jej dost??
Zrak nie viac tvoj! Tkvie výš
a výš...

Už ani nevieš, čo vravíš!
Márne je všetko: ver, jak ver —
tu vyhral som ja, Ahasver!

A ak mi zbudne na to čas,
ešte sa sídem s tebou raz...
pod skalným, modrým pohorím
pri mori... Tam ňa pokorím!!

EPILOG.

(Na morskem brehu pri západe slnka. *Básnik a žena, neskôr Pútnik-Ahasver.*)

Sbor: Ohnivý vták
sa spúšťa z hmiel,
jak dníčka vďak
vln na oceľ.
Rozkrídli jas
chmár nad kiosk:
posledný raz...
posledný bozk...

Ohnivý vták
blkoce, plá —
jak rudý mak
cez rudé sklá.
Zvoniaci spev
dunivý sbor,
smev, dievčí sme v,
vzdych na úmor.

Ohnivý vták:
beh života!
Jak vzíde — tak
dokolotá.
Tam, kde mu vhod,
sosadne si,
hladinu vôd
rozkolesí.
Hra znove zhrá,

z rán — trváca —
za večera
dokrváca...

Žena (díva sa na horiacu hladinu. Vedľa nej básnik na pažiti. Po ťažkej chorobe — spí):
Fárb nádhera? Nuž pre mňa? Aký nápad?
Nie oheň môj ty nesieš, smutný západ!
Ak pobaviš zrak, čo však z tej hry zisku?
Preds' mŕtvola len zhára na vatrisku,
a napokon s vln leda nôcka sivá
sa pohľadom mdlým do sídc chladno díva.
Smrť hľadí, len smrť — svojim pod spôsobom.
A oceán? Je šírym, tajným hrobom,
v ňom nemo tonú nádeji až centy.
A vrchy nad tým? Večné monumenty
všetkému, čo tu našlo živé telo,
a utonulo, márne — odumrelo!
Čo s tým — čo? Oči po záhadách pasú?
V ich kazematy nazrieť — dost je času!
A jestli oddych volá — ohňom v zime,
pod chladnou kôrou dost sa naležíme!
Žiť teraz načim! Využiť tú chvíľu,
čo od kolísky siaha po mohylu.
Z chvíľ — klásky, hoci korisť žitia žencom,
na zemeguli mŕtvej — živým vencom!
Ozdobou, smyslom, cieľom k večnej méte,
kam ísť čos' núti — hnetie, núti — hnetie,
a srdce k srdcu divné puto spája...
Tak našli sme sa v púti aj my dvaja...
(Odvráti sa od mora a pohladí zrakom spiaceho básnika.)

Nielen pre bozk, ba ani chleba oval.
Ja ostala som, tys' ma potreboval.
Keď zaľahla ťa nemoc ťarchou veľkou,
bola som tvojou spolutrpiteľkou,
liek niesla som ti, schládzala ti čelo,

by nepuklo to srdce, nezamrelo.
A slúchala som, jak sa myseľ metie,
raz Petrarca čo vraví, a zas Goethe!
Jak láska niekedy darom, niekedy zmijou,
čo zažil Puškin s krásnou Natáliou...?!
Keď prepadal ťa horúčky zlej nával,
ja slúchala som, tys' mi navyprával.
Hej, chvíle horkosladké, čím hrud' kojím,
a teším sa, že žiješ a žes' mojím.
Ach, akým šťastím!

Pútnik: Prázdna báj!

Len vykladaj si, vykladaj!

Čie šťastie myslíš?

Žena (ukáže na básnika): Jeho, hľa!

Z rúk smrti som ho vytrhla!

Pútnik: A to ty, žena, šťastím zveš?

Žena: Ó, iste!

Pútnik: Zle mu rozumieš!

Tvoj básnik zrel v raj úkosom.

Ty zamklas' mu ho pred nosom.

A mohlo sa mu vybrieždiť!

Žena: A čo ty vari nechceš žiť?

Smrť hrozná je!

Pútnik (skanduje si):

Ó, smrť

vzácnny dar:

primknúť

očú pár,

vstúpiť v hlbín,

večných hlbín

tíš... tíš... tíš!

Biedne

telo striasť,

všedne

niť dopriať;

spraviť hrčku

na rozlúčku.
Nemyslíš?

Plam — cit
zafúknuť:
skončiť
mlkvo púť.
Ssuť sa zrazu
bez odkazu
v prach... prach... prach...
Riadkom
z prepychu,
v sladkom
oddychu
nechať čriepky,
žitia škriepky
v škrupinách.

Zhorieť
ako vňať,
bolesť
nepoňať,
ani túžby,
ani súžby...
Mier... mier... mier...!
Kde nič
neznatné,
tam bič
nezatne!
Len to cíti
sveta sýty
Ahasver!

Žena (rukami zakryje si tvár):

Juj!

Ahasver (podíde k nej): Čože?

Žena: Znam Ťa!

Ahasver (s úškrnom sa blíži): Hohó, pud!

Žena (postaví sa mu do cesty):

Čo chceš? (Ukáže na básnika.) Spí!
Mi ho nezobuď!

To jeho liek — v ňom žitia tok...

Stoj! Nepustím ťa ani na krok!

Nestrpím tvoju svevoľu!

Iba cez moju mŕtvolu...!!

(Zdvihne päste na votrelca.)

Ahasver (ironicky):

Ach, myška, blýska očima!

A aké ostré zúbky má!

I zadrhnúť by ju dnes rád,

a ľúto mi jaks' tých jej vnád!

(Siahne jej rukou pod briadku.)

Žena: Id'! (Udrie ho na ruku.)

Ahasver: Hohó! (Ofúkne si prsty.) Vidím, sily dost!

Však hneď ma prosíš o milosť!

(Uštipne ju na líčko.)

Žena: Ja teba? (Zas ho udrie.) V tom niet súvisu.

Či mužskí, i keď starí sú

a mráz už sadá na gamby,

nevedia ďalej od — hanby?

Ahasver (dotieravo):

A tebe medík tečie s pier...

Žena (odsotí ho):

Id', nevieš, čo je gavalier?

Ahasver: Nie veru!

Žena: Škoda toľkých chvíľ!

Čomus' sa teda naučil?

Ahasver: To dozvieš sa hen na skale. (Pre seba):

Jak krásne má tie okále!

Ká moc je len v nich? Víno? Chmeľ?
Aby sa človek nenazrel!

Žena: No, id' už! (Posotí ho.)

Ahasver: Žena, pomaly!
Bo raz-dva sletíš so skaly.
Mdlým druh tvoj... Aká opora?
Pred ním ťa vrhnem do mora.
Nech vidí, slávny poet náš,
jak neslávne ty dokonáš!
A s tebou iste i tvoj plod.
Rodina! Možno — celý rod...
háahaha!

Žena: Krúž jak jastrab, krúž!
Nebojím sa ťa. Si ty muž?
Však umrieť chceš! Choď!

Ahasver (s ohňom): Zúr, sa skat',
len raz sa mi daj pobožkat',
a pôjdem...!

Žena: Nie! Nie!

Ahasver: Nečujem!
Nenávidím ťa — zbožňujem!
Poď! Myslíš, telo bezvládne?
Hruď moja v tebe omladne...

Žena (vykrične):
Preč! Ta preč, hrozný prístrachu!!

Ahasver (padne pred ňou na kolená):
Poď, korím sa ti do prachu!
Viem, mne si pravá protiva,
a tebou duch mi ožíva.
Preklínam ťa a — musím chcieť.
Rád by som ujsť a — musím zpät.
Čo za kúzlo tu omotá?
Či tvrdý zákon života?
Poď, prosím...!

Žena: Nie ja! Ber sa, ber!

Básnik (sa prebudí, zdvihne sa na lakeť a

prekvapcný utiera si oči.):

Ach, čo to? Veriť? Ahasver?!

Žena: Chce mladým byť!

Ahasver (básnikovi): No, tentokrát.

Len raz ju... raz ju pobožkať!

(Žene.) Nie som mdlý — vekom ustatý...

Chcem zhasiť pal, čos' zažla ty...

Tá tvoja ženskosť!

Žena: Stíš sa! Smier!

Básnik: No, vidíš... vidíš, Ahasver,

nepovedal som? Pamätáš?

Nerovným boj... Hľa, tu to máš!

Zakázať žiť — to nepôjde!

Čo počneš proti prírode?

Veľriekou prúdi bytia tok.

Jak staviš jeho počiatok?

Stroj, v behu ťažké kolesá.

Kto siahne po nich — udrie sa!

Ak žena oči otvorí,

i teba, starček, pokorí...

(Ahasver, zakľajúc, vzchopí sa a uteká na skalú.)

Básnik (zavolá za ním):

Kam bežíš?

Žena (pritúliac sa k nemu): Chôdza prisporá...

Ten v zlosti skočí do mora!

Básnik: Za ním sa! Žiť vraj — pustina...

Preklína, čuješ?

Žena: Preklína

svet... nás... i seba... Aj svoj stín...!

Básnik: Nezrieť ho!

Žena: Skočil do hlbín!

(Básnik a žena vyjdú na skalú, opláknutú požiarom západu. Opretí o seba, hľadajú na Ahasverov zápas v rozpenených vlnách.)

Sbor: Vln valy: šust!

Vln valy: ujsť?

Z hĺb kruto šomre
výčítiek plúšť.
Hej, Ahasver,
prúdu sa sver!
Ten odplaví — i
vráti ťa ver'.
Čo sudba strojí,
nezvrátiš v boji,
len šiju skloň — a
vezmi to — ber!

Vln kotol vre
zle-nedobre.
Vzkyp pien sa varí,
o korisť dre.
Márnym tu spech,
i ryk, i smiech,
i túha zhynúť,
i krok, i beh!
To, čo ti dané,
nezmaria dlane:
vráti sa zbeh zas
na suchý breh!

Vln valy: šust!
Vln valy: pusť!
Tak žalm sa zdvíha
z tých dravých úst.
Zvuk hárf, i lyr —
vyráža vír,
i trúb a bubnov...
Čuj všehomír!
Vo vážnosť deju
čies' ruky lejú
na taje vekov
západu pýr...

Žena (na skale s básnikom):
 Len peny vln vrú, belie soľ.
 Kde on?

Básnik: Hľa, prúd ho odniesol!

Žena: Však už ho vidieť bližšie, blíž...
 Kde je? Kde...?

Básnik: Azda nevidíš?
 Hen! (Ukáže prstom.)

Žena: Aha! Nehynie!
 Šibe sem jak na delfíne.

Básnik: Márne smrť vlny nahudú.
 Žiť musí — svojmu osudu,
 i s duchom bytia nesvojím!

Žena: A ja sa ho viac nebojím.
 Ten starík nie je bez vznetu!

Básnik: Hľa, na brehu je! Už je tu!!

Ahasver (otriasa sa z vody):
 Čo to tu žitia za schéma?
 Prekliate more, nechce ma!
 Vyvrhlo ma, sťa pohonom...

Básnik: Hja, pod iným si zákonom.

Ahasver: Ba pod dvoma: raz tým, zas tým...
 Na všetko dvakrát doplatím.
 I na vášeň, čo okradom (ukáže na ženu)
 vzplanula pod jej pohľadom!

Básnik: No, vidíš, jak si z neho pil,
 hneď si ma trochu pochopil.
 Len so ženou je celým muž.
 I ty sa s dákou v svete druž!
 Nie pre ten prameň iluzí,
 čo zažne krv, tep rozdrúzi —
 keď klesá duša umdlená,
 dvom ľahšie znášať bremená!
 Ba mrak ti vánky odženú,
 v práci, tej práci — pre ženu —
 s nadchnutia stálym tlkotom...

Veď ona vlastne životom.
Z nej pohnútká, čo zápolí —
vo fabrike, i na poli,
jak v básnikovej svätyni,
keď polieva mu vavríny.
Z nej vzpruha — stavať nový svet,
na krutosť borby nemyslieť...
Za cieľom ísť — krv hnať do žíl,
jak Tvorca večne uložil...
Zem zaísťovať pre hostov,
plniť ju krásou, radosťou
a zdvíhať ducha nad hmotu...
viaže nás k sebe — k životu!
Až duch sa z tela vyproští,
vleje sa v more večnosti
a vystúpi hôr nad temä...

Žena (pritúliac sa k básnikovi):

Hej, aj tam spolu budeme!
I dotiaľ však — čo život dá —
nevziať by bolo preškoda!
Smev vôňu má, bozk medu chuť,
posilnia... zobia ťažkú púť.

(Ahasverovi.)

Veď nech sa niet čím roztúžiť,
nebolo by komu žiť!
A príde prejsť i tvrdšiu stať?
No, musíme si odpúšťať.
Bo ľudia sme len: hriech, jak ctnosť!
V tom diel náš! Naša budúcnosť!
Tak, starký!

Ahasver: Márne návody!

Som vrak len. Čas môj dochodí!
Kde kvetu niet — niet nádeje:
deň môj sa skláňa... Pozde je!
Už idem...

(Opierajúc sa zťažka na palicu, odchodí.)

Žena (podopierajúc muža): Hľad, jak kráča
v diaľ!

Už v temna plášť sa priodial,
sta plápol na vôd hlbine —
hľa, — hasne...

Básnik (pozrúc jej nežne do očí): Aj on
spočinie,

jak slnka henten zrudlý jas.

No náš deň vzíde zajtra zas:
zniest údery — ich odraziť.

Ak trpieť, však i víťaziť.

Žiť pre kvet! Strom, ten zo zeme —
my z — lásky!... Viera, ideme!!